

שאלה: יש לי בת בוגרת, וכבר כמה שנים שמשתדלת למצוא בן זוג. יעץ לי חבר שהיא תלך לקבר של יונתן בן עוזיאל, שיש הרבה בנות שהשיגו חתן תוך שנה שהתפללו שם. האם כדאי?

תשובה: הליכה לבית קברות ולהתפלל שם אסורה על פי ההלכה (שו"ע או"ח סוף סי' ע"א). שם העיר ה"משנה ברורה" (ס"ק ט"ו) שהוא הדין כל דבר שבקדושה אסור לומר תוך ד' אמות של הקבר. וכן פסק הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ד ה"ח, וזאת על פי מה שכתב בהלכות קריאת שמע פ"ג ה"ב). הרבה אנשים אינם יודעים מאיסור זה. אבל נניח זה בצד.

לענין סגולה מיוחדת זו למצוא בן זוג או בת זוג, אינך יודע מה היא מדת ההצלחה של רווקים ורווקות שבאו לשם, כי הרבה מהן היו מתחתנות גם בלי שיגיעו לשם. וגם יש הרבה שהגיעו לשם, ובכל זאת נשאר רווקים ורווקות זמן רב אחרי הביקור שם.

באופן הגיוני שמא צריכים לבדוק הנושא על ידי שנברר אצל כמה בנות [נניח מספר חמש מאות] בגיל מסויים בקרו שם והתפללו, ואיזה אחוז מהם מצאו חתן תוך שנה. ומול זה יש לקחת מספר דומה [חמש מאות] של בנות באותו שנתון של גיל שלא הלכו לשם, ולברר כמה אחוזים מהן נישאו תוך שנה. ואז נדע בערך מה היא מדת ההצלחה של התפילה שם.

הדבר מזכיר לי הסיפור על אדמו"ר אחד שהיה מברך כל אשה הרה שהגיעה אליו לקבל את ברכתו, וקבע "יהיה לך בן זכר!" והנה פלא, בחמשים אחוז מהמקרים הוא צדק, נולד בן זכר!

העוקץ בזה הוא ללמד כי גם בלי ברכתו של האדמו"ר כך צריכה להיות התוצאה. אין אנו יודעים לשער כמה בנות הגיעו לקבר יונתן בן עוזיאל, התפללו ובכל זאת לא נענו. ההצלחה למצוא חתן תלויה בגורמים אחרים. שתהיה בעלת מדות טובות, לא כעסנית ולא עצבנית. ושלא תהיה ביקורתית מדאי על כל מה שיאמר החתן, ותתלבש בבגדים נאים. ושיהיה לה מקצוע ממה להתפרנס, כי בדורנו לפי ההוצאות המרובות צריכים שני בני הזוג להביא משכורת. שלא תהיה בררנית ולבקש שיהיה חתן מושלם בכל המעלות אלא תבין בסובלנות שכמו שיש לה חסרונות, כך עשוי להיות גם לו, ולהשלים עם זה. ולא לחפש "חשק נפלא" וְתִדְלֹק עֵצוֹם כְּבֵר לִפְנֵי הַנִּישׂוּאִין.

העיקר הוא שצריכים לזכור כי בית קברות אין לה קדושת בית הכנסת. הוא בעצם מקום טמא, שם אסור לכהנים להכנס. וגם כל הנכנס לשם צריך ליטול ידיו אחר כך. לפי ההלכה אין להתפלל שם.

*

אעבור נושא להודיע מה מקור המחשבה הנפוצה שהמקום "מסוגל" למצוא חתן או כלה. בספר המוסמך של הרב ישראל גליס "מדריך כרטא – קברי צדיקים בארץ ישראל" (שנת תשס"ה) מציין בעמ' 147 שהקבר נמצא במקום שנקרא "עמוקה". והמסורת העממית בנויה על דברי רש"י (יבמות יז ע"א) שם הגמרא כותבת "כל מי שאין מכיר משפחתו ושבתו נפנה לשם. אמר רבא והיא עמוקה משאול..." מפרש רש"י "שאיין מוצאין אשה, פונים והולכים שם". הרב גליס כותב בסתמיות "והבינו כאילו רמז לשם המקום 'עמוקה'".

חבל שלא פירט הרב גליס מקום הטעות, ורק כתב סתם שזה רק "רמז", והעתיק בתמימות מאיזה ספר שקדם לו. אבל לא דובים ולא יער! הפותח את הגמרא ולומד את הנושא רואה שמדובר בעצה שיש לתת לאנשים מחוסרי-ידיעה על יחס כשרות למשפחתם. ובדורות ההם הקפידו מאד לא להתחתן עם בני אדם בני תערובת, שלא ידעו מי הם סבא וסבתא שלהם. וציינו שבני הרפניא (שם של מקום) הם מפוקפקים ואין להתחתן אתם. ולכן מי שבשאר מקומות לא נותנים לו אשה, יפנה לשם וימצא בת זוג שיתנו לו, "שהכל פונים שם". וחז"ל אומרים שם "והוא עמוקה משאול" מפרש רש"י: שהכל פונים שם - כל פסולין שאין מוצאין אשה פונין והולכין שם:

והיא עמוקה - ורעה לְדָבַר זה יותר מגיהנם. דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא דכתיב 'מיד שאול אָפְּדֵם, מְמֹנֵת אגאלם'. ואילו פסולי דידיהו לית להו תקנתא:

הרי שהמלה "עמוקה" כלל אינו שם של מקום, אלא הוא תואר אליגורי לציין את הבעיה הכאובה שלהם. ואלו בימינו שעושים מזה טכס, ומקהילים מאות בחורים ובחורות לבוא לשם, אינם מודעים לכך שאין שום מקור מוסמך למנהגם.

ומדוע קָשְׁרוּ הדבר עם ר' יונתן בן עוזיאל? כי בתרגום לתורה הנושא את שמו, כתב על ספר דברים (כד, ו) "לא יחבול ריחיים ורכב" "ולא יהוי גבר אָסֵר חתנין וכלין [=כלות] בחרשין [=בכישוף] ארום נפשא דעתיד למיפק מנהון הוא מחבל" [בעברית: פעם עסקו בכשפים והאמינו שאפשר "לסגור" יכולתם של חתן וכלה להזדווג, ובכך למנוע מהם ההולדה. וזה אסור לעשות]. וכל חכם יבין שאין לזה שייכות למציאת חתן או כלה.

אבל חמור זה, כל חכמי המקרא יודעים שפירוש זה הוא רק מיוחס ליונתן, ואין שום הוכחה שיונתן בן עוזיאל כתב איזה תרגום לתורה. ידוע לנו מחז"ל רק על תרגומו לנ"ך, וגם המסמך ההוא אינו בידינו, אלא יש לנו תרגום אחר ושונה (לפי הנאמר בשמו במגילה ג ע"א).

ועל מקום המצאו של קברו, בספרו המצויין של המומחה הגדול דר. זאב וילנאי "מצבות קודש בארץ ישראל" (הוצ' מוסד הרב קוק, עמ' רצו) מציין שהקבר נמצא בקרבת מקום בשם "עמוקה", בגליל העליון המזרחי, צפונה למושבה ראש-פנה שבימינו. זיהוי מקום מפורט זה נודע לנו רק בשנת 1210. כלומר יש פער של אלף ומאתיים שנה בין תאריך חיי יונתן לבין ידיעתנו מקום קברו. אין רציפות דיעה במשך כל זמן הפער הזה, ובמיוחד שהיו רק כמה מאות יהודים בארץ ישראל, מפוזרים בכל המקומות משך מאות שנים. והרי הזיהוי קלוש ביותר. ויש להעיר הערה חשובה. אריז"ל זיהה כמה מקומות של קברי תנאים ואמוראים ("שער הגלגולים", הקדמה לז, עמ' קפא-קפה). והנה נעדר משם זיהוי מקומו של יונתן בן עוזיאל! כלומר לא אישר מה שאחרים מספרים.

אלא נחזור למנהג אבותינו הקדושים. הרוצה להשיג איזה דבר, יתפלל להקב"ה בכוונה שלימה, יתן צדקה לעניים, כי "כל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים" (שבת קנא ע"ב) וגם יעשה כל השתדלות אנושית נורמאלית ראויה. וה' יעזור!